

Martti Vaakanaisella ikuinen metsän vuosi

Martti Vaakanainen on Vuonislahden metsän vuoden elävä historia-, muisti- ja tietokirja. Ja hän on tietysti metsätyötä sivuavien tarinoiden kertoja vailla vertaa. Nuoremmat meistä muistavat Martin 90-luvun mottimestaruuksista ja muista mitalisijoista. Vanhimmat yli 50 vuoden takaisena työkaverina. Ensimmäiset pinonsa Martti teki Salonkylällä 13-vuotiaana kansakoulupoikana. Tuoreimmat on pinottu tänä keväänä. Yli puolen vuosisadan ajan Martti on nostanut joka vuosi repun pykälään ja painellut metsään.

Viimeisenä kansakoulutalvena hän teki 200 pinokuutiometriä kuusipöllejä. Päivät hän kävi koulua, illat teki näreropseja. Syrjäkylän pojalla oli se etu puolellaan, että koulua ei sillä suunnalla tarvinnut käydä lauantaisin, joten senkin päivän saattoi käyttää pöllin tekoon.

- Melkein siinä koko talvi maaliskuulle asti vierähti. Ennen joulua aloitin ja koulusta menin sitten suoraan pöllin tekoon. Pari vuotta myöhemmin hän sai Pusurissa ensimmäiset kokemuksensa kämppäelämästä. Herrat katsoivat parhaaksi nimetä nuorukaisen kämppaukon apulaiseksi. Hyvin Martti selvisi puiden pilkkomisesta ja kantamisesta sekä saunan lämmityksestä, mutta kaksi viikkoa riitti sitä hommaa. Nuoren miehen mieli paloi omaan palstaan ja tukiin tekoon. Ja niin kävi sekini työ tutuksi varsin nuorella iällä.

Vinnin Eino opetti sahan kunnostuksen

Kaikki pokasahalla ja ”vikurilla” savotoineet tietävät kuinka tärkeätä oli terän laittaminen. Martilla kävi jo poikasena tuuri kun sattui saamaan opastajaksi Vinnin Einon, joka oli tämän metsätyöstään kuuluisan veljessarjan vanhimmaasta päästä.

- Yhtenä kesänä Eino taaplasti siellä salonkylässä Kymi-yhtiön ropsi ja oli sitten meillä kortteerissa. Schän se neuvo minua siinä sahan laitossa. Isästä ei ollut oikein opettajaksi, kun hän oli oikeastaan ikänsä hevostiehenä ja siinä hän olikin vahva juttu. Mutta Eino opetti sahan laittamisen niksit.

Martista tuli verrattain nuorena myös maanviljelijä kolmeksi kymmeneksi vuodeksi, mikä ei mennä vuosina suinkaan merkinnyt

metsätöiden päättymistä.

- Kun sieltä Salonkylästä lähetettiin, niin sieltähän tuli mukana iso velka. Mutta tässä oli vanhaa mehtää, niin joka talveksi riitti hankintasavottaa. Ensimmäisenä talvena tehtiin kolmatta tuhatta runkoa tukkia, mutta oli mulla silloin siinä kaveri. Pienemmät 800 – 900 rungon hankinnat tein sitten jo yksinäni, Martti muistelee

150 puolipuhdasta pöllä, kahdeksan mottia halkoja

Vaikka Martti Vaakanainen pärjasi viime vuosisadan lopulla mainiosti mottimestaruuskilpailussa ja voitti peräti kolmesti ikämiesten Suomen mestaruuden, ei hän mielellään ota harteilleen huipputekijän viitaa.

- Halkoja tein kait keskimäärin kahdeksan mottia päivässä. Huippumiehet, niin kuin Tauno Vinni, tekivät enemmänkin, mutta he olivatkin oikeita ammattilaisia. Taunokaan ei tainnut kansakoulusta päästyään tehdä muuta kuin metsätyötä.

- Puolipuhasta kaksimetriropsia piti päivässä saada pinoon noin 150 kappaletta. Jos oli hyviä puita, niin tulihan niitä joskus tehtyä kaksikin sataa päivässä. Oli sitä siinäkin tekemistä, Martti hymyilee

Teräskarisaha eli vikuri merkitti jo helpotusta

Martin uralla ovat tulleet tutuiksi pokasahat, teräskarisahat, eli vikurit ja tietysti monenmerkkiset moottorisahat. Karisahat eivät ilmestyneet kauppoihin kertarysäyksellä, vaan ensimmäiset piti tilata kaukaa Torniossa saakka.

- Kopen Martin kanssa ensimmäiset tilattiin. Ne olivat vielä niitä Orsia-kaarisahoja. Sitten niitä rupesi jo meidänkin kauppoihin tulemaan. Se oli muuten siihen aikaan aikamoinen helpotus työhön, kun niistä puupäistä päästiin eroon.

Pelkän teräskareen ilmestyminen markkinoille ei yksin halpottanut, vaan tärkeätä oli myös osata valita oikea terä, jos oli mahdollisuus valkata mieleisensä.

- Siihenkin saimme oppia vanhoilta miehiltä. Ei pitänyt ottaa pakasta päällimmäisiä, kun ne olivat liian kovia, keskimmäiset taas liian pehmeitä. Kolmas tai neljäs terä

oli useimmin se paras. Ne kun oli nipussa karkastu, niin sen tähden olivat erilaisia.

- Ruotsista saadut Orsia-terät olivat silloin parhaimpia. Sitten myöhemmin kotimainen Peto-terä oli jo myös aika hyvä. Olihan niitä muitakin, mutta ei ne meiltä saaneet oikein kannatusta.

90-luvulla mottimestariksi

Suomessa järjestettiin kolmipäiväisiä mottimestaruuskilpailuja 1950-luvun puoleen väliin saakka. Sitten oli pitkä tauko, kunnes 1990-luvulla perinne heräteltiin henkiin pienimuotoisempina.

- Oikeat viimeiset mottikisat olivat vuonna 1954. Niissä pielisjärveläinen Tauno Vinni sijoittui toiseksi. Ja voittihan se Tauno sitten pohjoismaiden mestaruudenkin. Minä olin silloin poikanen, vaan radiosta seurasin kisoja.

- Sitten 1995 alkoivat järjestää uudestaan. Ensimmäinen oli karsintakilpailu Juussa urheilukentällä, missä minusta yllättävän paljon

oli osallistujia, Yleisessä sarjassa kolmisenkymmentä ja ikämiehet päälle. Sattumalta voitin sen karsintakisan. Varsinainen kilpailu oli Paalasmaassa ja sieltä sain pronssia.

Perhe ei aluksi ollut ihan täysillä Martin urheiluharrastuksessa.

Lähipiirissä arveltiin, että on terveellisimpiäkin tapoja toipua toista vuotta sitten tehdystä sydämen ohitusleikkauksesta kuin osallistua halontekokilpailuun itseään nuorempien miesten kanssa. Mutta hyvin terveys kesti Paalasmaassa, niin kuin myöhemmissäkin kilpailuissa.

- Kolme kertaahan minä voitin sen yli kuusikymppisten sarjan. Jäin minä kerran neljänneksikin kutsukilpailussa. Sen kisan voitti Juha Mieto. Mutta ei minä paljoa sille hävinnyt – 15 senttiä kun siinä tuntti tehtiin halkoja. Jos oisin tehnyt huonompaa työtä, niin oisin saattanut paremmin pärjätä. Mutta kun tuli tehty niihin kisoihin liian hyvää työtä, Martti naureskelee.

- Vaan oon minä kerran Miedon voittanutkin Joensuussa. Tulin neljänneksi. Mieto jäi viidenneksi.

Esa Partanen

Pinomotteja syntyy Martilta vieläkin ripeään tahtiin. Parhaina vuosina kymmenkunta päivässä.

Vuonislahden Taiteilijatalon 1. Senioritaideläiri järjestettiin Kukossa 9.-10.5.2012. Leirin teemana oli Mielen muistoni. Kuvassa ohjaaja taidemaalari Kaarina Karjalainen oikealla.